

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande och 12 d § i lagen om Folkpensionsanstalten

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande och 12 d § i lagen om Folkpensionsanstalten (RP 59/2023 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Arja Ruponen, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringssekreterare Titta Honkala, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Kirsi Airinen, Folkpensionsanstalten
- verkställande direktör Katariina Poskiparta, Studenternas hälsovårdsstiftelse
- socialpolitisk sakkunnig Henri Kontkin, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- riksdagens justitieombudsmans kansli
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås ändringar i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande och lagen om Folkpensionsanstalten. Propositionen hänför sig till tolkningen av Europaparlamentets och rådets förordning om samordning av de sociala trygghetssystemen och till de ändringar av lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård som trädde i kraft den 1 maj 2023.

Examensstuderande från EU- och EES-stater, Schweiz eller Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland ska i enlighet med förordningen befrias från att betala hälsovårdsavgift för studerandehälsovård. För kostnaderna för studerandehälsovården för dessa examensstuderande tas det ut ersättning i enlighet med lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård av den stat som svarar för den studerandes sjukvårdskostnader. Den föreslagna ändringen påverkar finansieringen av totalkostnaderna för studerandehälsovården för högskolestuderande och utformningen

Betänkande ShUB 9/2023 rd

av finansieringsandelarna, och därför föreslås det att bestämmelserna om finansieringen ändras och preciseras. Vid verkställigheten av lagen har det i bestämmelserna om finansieringen upptäckts även andra preciseringsbehov, och därför föreslås det att bestämmelserna om finansiering och ersättning för kostnaderna förtydligas så att de motsvarar de begrepp, förfaranden och tidsfrister som iakttagits i statens ram- och budgetberedningsprocesser samt de olika aktörernas skyldigheter och ansvar. Principerna för finansieringen enligt lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande ändras endast till den del som det till lagen fogas de ändringar som förordningen samt lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård förutsätter vad gäller examensstuderandenas andel av finansieringen av totalkostnaderna för studerandehälsovården. Till övriga delar förblir finansieringsprinciperna oförändrade.

I propositionen föreslås det också att förfallodagarna för den hälsovårdsavgift som tas ut hos de studerande ändras så att Folkpensionsanstalten före förfallodagen på ett riktat sätt kan sända information om betalningsskyldigheten till de studerande som har anmält sig som närvarande. Dessutom föreslås det att korrigeringar av främst teknisk natur görs i vissa andra paragrafer i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande för att förtydliga bestämmelserna.

I lagen om Folkpensionsanstalten föreslås det en teknisk precisering till följd av de ändringar som föreslås i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2024.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019, nedan lagen om studerandehälsovård) ska harmoniseras med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan EU-samordningsförordningen) så att högskolornas examensstuderande från EU- och EES-stater, Schweiz eller Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland (EU-examensstuderande) befrias från att betala hälsovårdsavgift för studerandehälsovård.

Ett annat mål är att förtydliga och precisera bestämmelserna om finansieringen av och kostnadsersättningarna för studerandehälsovården för högskolestuderande så att de motsvarar de begrepp, förfaranden och tidsfrister som iakttagits i statens ram- och budgetberedningsprocesser samt de olika aktörernas skyldigheter och ansvar.

Dessutom innehåller propositionen ett förslag om ändrade förfallodagar för hälsovårdsavgiften för studerande samt förslag till andra, främst tekniska, ändringar som förtydligar lagen om studerandehälsovård. I 12 d § i lagen om Folkpensionsanstalten görs dessutom tekniska preciseringar till följd av ändringar i lagen om studerandehälsovård.

Betänkande ShUB 9/2023 rd

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att de föreslagna ändringarna förtydligar bestämmelserna och gör det möjligt att genomföra dem smidigare. Utskottet anser att de föreslagna ändringarna behövs. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Befrielse från hälsovårdsavgift för EU-examensstuderande

Enligt propositionen grundar sig befrielsen från hälsovårdsavgiften på Europeiska kommissionens informella ställningstagande efter lagens ikraftträdande. Enligt ställningstagandet utgör studerandehälsovårdstjänsterna förmån vid sjukdom enligt EU-samordningsförordningen. Det betyder att förordningen är tillämplig på tjänsterna. Finland har tidigare ansett att tjänsterna är förebyggande och att de därmed inte omfattas av förordningens tillämpningsområde.

Befrielsen från hälsovårdsavgifter påverkar inte EU-examensstuderandes rätt till tjänster som tillhandahålls av Studenternas hälsovårdsstiftelse (SHVS). Kostnaderna för tjänster som tillhandahålls EU-examensstuderande ska enligt propositionen med stöd av samordningsförordningen betalas av den stat som svarar för vården och behandlingen. Folkpensionsanstalten ersätter SHVS för de faktiska kostnaderna för tillhandahållandet av tjänsterna med statsmedel med stöd av 20 a § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013, nedan gränslagen).

På grund av den föreslagna ändringen består SHVS finansiering i fortsättningen av en nationell finansieringsandel, som täcks med statliga medel och med hälsovårdsavgifter som betalas av andra studerande än EU-examensstuderande, samt av en finansieringsandel för EU-examensstuderande, som består av ersättningar som motsvarar de faktiska kostnaderna för vård och behandling och som betalas av den stat som svarar för kostnaderna för den studerandes sjukvård.

De föreslagna ändringarna inverkar på hur finansieringsandelarna för de totala kostnaderna för studerandehälsovården för högskolestuderande bildas genom att man från den nationella finansieringsandelen, som består av statens medel och de studerandes hälsovårdsavgifter, drar av den beräknade andel som utgörs av EU-examensstuderandes studerandehälsovård, cirka 1,4 miljoner euro. Från den slutliga finansieringsandelen för studerandehälsovården avdras endast de ersättningar som SHVS faktiskt får av Folkpensionsanstalten med stöd av gränslagen.

Utförade sakkunniga har påpekat att när det beräknade finansieringsbeloppet för EU-examensstuderande dras av från den totala finansieringen kan SHVS disponibla finansiering minska eftersom det är svårt att bedöma antalet EU-examensstuderande. Dessutom anser SHVS att det belopp som dras av från finansieringen i fråga om EU-examensstuderande bör justeras årligen enligt användningen av tjänster.

Utskottet konstaterar utifrån en utredning från social- och hälsovårdsministeriet att det är ändamålsenligt att bedömningen av antalet EU-examensstuderande i första hand baserar sig på befintliga statistiska uppgifter. Dessa studerande påvisar i regel avgiftsbefrielsen med ett sjukvårdskort som utfärdats av en annan stat och SHVS ska förutsätta att de visar upp ett sjukvårdskort. Då kan de faktiska kostnaderna tas ut hos Folkpensionsanstalten och finansieras inte med den finansieringsandelar som består av statsmedel och de studerandes hälsovårdsavgift.

Betänkande ShUB 9/2023 rd

Enligt utredningen från social- och hälsovårdsministeriet har det eventuella underskottet i finansieringen beaktats i finansieringsmodellen enligt propositionen så att man vid fastställandet av den slutliga ersättningen uttryckligen vid avstämningen av finansieringsandelarna endast drar av de ersättningar som SHVS har ansökt om och fått av Folkpensionsanstalten för de faktiska kostnaderna för hälso- och sjukvården för EU-examensstuderande, och det uppstår då inget finansieringsunderskott. Utskottet anser dock att det är viktigt att ge akt på vilka konsekvenser ändringen av finansieringen till följd av avgiftsbefrielsen har för SHVS finansiering.

Preciserade bestämmelser om finansiering av studerandehälsovården för högskolestuderande

Utöver de finansieringsändringar som föranleds av avgiftsbefrielsen för EU-examensstuderande föreslås det också andra ändringar i finansieringsbestämmelserna i lagen om studerandehälsovård. Finansieringen av studerandehälsovården för högskolestuderande består av en finansieringsprocess mellan staten och Folkpensionsanstalten samt en finansieringsprocess mellan Folkpensionsanstalten och SHVS. Det föreslås att regleringen preciseras så att den motsvarar nuvarande praxis på så sätt att staten under budgetåret betalar Folkpensionsanstalten förskott på sin finansieringsandel och de slutliga finansieringsandelarna fastställs efter budgetåret. För att göra finansieringen mer öppen för insyn föreslås det att bestämmelserna i 2 och 3 kap. i lagen om studerandehälsovård preciseras så att de motsvarar de begrepp, förfaranden och tidsfrister som överlag används när statens finansramar och budget utarbetas.

Enligt propositionen fastställs i statsbudgeten härfter den maximala finansiering som anvisas för SHVS verksamhet och som får överskridas endast genom ett tilläggsbudgetförfarande. Den maximala finansieringen är fortfarande kalkylmässig och baserar sig på den godtagbara kostnaden per studerande multiplicerad med antalet studerande. Den slutliga ersättningen ska enligt propositionen inte längre vara kalkylmässig, utan den ska uppgå högst till det maximibelopp som beviljats i budgeten eller till kostnaderna för verksamheten.

Också enligt specialmotiveringen till 14 § i den gällande lagen om studerandehälsovård fastställs de godtagbara totalkostnaderna vid beredningen av ramarna för statsfinanserna och statsbudgeten, men Folkpensionsanstalten har enligt 22 § 1 och 4 mom. i den lagen ersatt SHVS för kostnaderna för produktion av studerandehälsovårdstjänster utifrån en godtagbar kostnad per studerande och en uppskattning av antalet studerande. Ersättningsbeloppet justeras enligt det slutliga antalet studerande, vilket är medeltalet av antalet studerande under vår- och höstterminerna.

Enligt propositionsmotiven förtydligar ändringen grunderna för bestämmande av den ersättning som SHVS får och underlättar planeringen av verksamheten när det anslag som står till förfogande är känt före verksamhetsårets början. Det föreslås också att grunderna för beviljande av tilläggs-anslag som vid behov beviljas under verksamhetsåret preciseras så att orsaken till beviljandet inte behöver vara både överraskande och oförutsedd, utan det räcker att den är antingen överraskande eller på annat sätt oförutsedd.

Sakkunniga har uttryckt oro över den föreslagna finansieringsmodellens konsekvenser för SHVS finansiering, eftersom det är svårt att bedöma antalet studerande och det antal studerande som används vid uträkningen av den maximala finansieringen senare kan visa sig vara underdimension-

Betänkande ShUB 9/2023 rd

nerat, vilket leder till underskott i SHVS basfinansiering. Dessutom har SHVS inte ansett det motiverat att sänka kostnaden per studerande till 319,90 euro i budgeten för 2024.

Enligt social- och hälsovårdsministeriet har den nuvarande kalkylerade ersättningen som är kopplad till antalet studerande varit problematisk, eftersom den slutliga finansieringsnivån inte klarnat under verksamhetsåret och den ersättning som är kopplad till antalet studerande kan överstiga det disponibla årliga maximibeloppet i efterhand. Utskottet betonar att antalet studerande i den föreslagna modellen måste bedömas sanningsenligt för att den maximala finansieringen ska grunda sig på den faktiska kostnaden per studerande. Dessutom konstaterar utskottet att den totala kostnaden för studerandehälsovården kan överskridas också i den föreslagna modellen, men endast genom ett tilläggsbudgetförfarande och ett beslut av riksdagen.

Enligt uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet uppvisar SHVS basfinansiering inget underskott ur ministeriets synvinkel. I budgetarna för 2021 och 2022 anvisades statlig finansiering till SHVS till ett belopp av 65,8 miljoner euro, vilket kalkylmässigt innebär en totalfinansiering på 85,5 miljoner euro, då statens andel är 77 procent och de studerandes 23 procent. Enligt SHVS bokslut var utgifterna 77,8 miljoner euro 2021 och 81 miljoner euro 2022. Dessutom använde SHVS 1,2 miljoner euro i statsunderstöd 2021 och 4 miljoner euro 2022. Den finansiering som sammanlagt användes uppgick således 2021 till knappt 80 miljoner euro och 2022 till cirka 85 miljoner euro. Den sammanlagda finansieringen 2023 är 86,4 miljoner euro och 2024 totalt 89 miljoner euro.

Enligt uppgift uppskattades kostnaden per studerande enligt budgeten 2021 och 2022 till 310,90 euro. Den faktiska kostnaden per studerande var dock 287,80 respektive 286,20 euro under dessa år. Kostnaden per studerande för 2023 har uppskattats till 320,16 euro och för 2024 till 319,90 euro. Den lilla nedgången i kostnaden per studerande beror enligt ministeriets utredning på en mer realistisk uppskattning av antalet studerande och på ett kalkylmässigt slopande av EU-examensstuderande.

Utskottet noterar att högskolestuderande sedan reformen av studerandehälsovården för högskolestuderande trädde i kraft i början av 2021 har upplevt att det varit svårt att få tillgång till SHVS tjänster. Utskottet betonar vikten av att finansieringen räcker till. Utskottet förutsätter att man följer om Studenternas hälsovårdsstiftelses basfinansiering är tillräcklig och ändamålsenlig och vid behov vidtar åtgärder för att ändra finansieringen, om finansieringsmodellen äventyrar tillgången till tillräckliga hälsovårdstjänster för högskolestuderande. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Utfrågade sakkunniga har också påpekat att lagförslaget inte innehåller någon övergångsbestämelse, vilket kommer att påverka SHVS slutliga ersättning för 2023. Enligt uppgift från ministeriet påverkar den föreslagna ändringen inte budgeten för 2023 och SHVS ersättning för det året. Om antalet studerande avviker från det som fastställts i budgeten, kan beloppet av den totala ersättningen höjas genom en tilläggsbudget.

Sakkunniga har också lyft fram beaktandet av donationsmedel som SHVS fått i den totala finansieringen. Utskottet anser det vara viktigt att det utreds hur donationsmedlen beaktas i den totala finansieringen. Detta förutsätter att användningen av donationsmedel avskiljs från SHVS lagstad-

Betänkande ShUB 9/2023 rd

gade verksamhet. Dessutom bör det utredas vilka tjänster som ska produceras med donationsmedel. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Förfallodag för hälsovårdsavgiften

I propositionen föreslås det att förfallodagarna för hälsovårdsavgiften senareläggs så att Folkpensionsanstalten i fortsättningen kan sända personlig information om betalningsskyldigheten före förfallodagen till de studerande som anmält sig som närvarande vid högskolan.

Utskottet anser att det med tanke på de studerandes rättssäkerhet och insamlingen av hälsovårdsavgifter är viktigt att de studerande i tillräckligt god tid får information om sin betalningsskyldighet och om betalningsförfarandet. Till följd av den föreslagna ändringen kan Folkpensionsanstalten bättre rikta sin information, vilket också minskar de extra kostnader som dröjsmålsavgifterna medför för de studerande och att avgifterna hamnar i utsökning.

Fortsatt utveckling av bestämmelserna om studerandehälsovård

I propositionen identifieras också mer omfattande behov av ändringar i lagen om studerandehälsovård som inte har tagits in i den nu aktuella propositionen. Utskottet anser att det är viktigt att vidareutveckla lagstiftningen för att säkerställa att studerandehälsovården för högskolestuderande är förenlig med hälso- och sjukvårdslagen och att kostnaderna för tjänsterna i fortsättningen kan följas och bedömas bättre än nu.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 59/2023 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner två uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att statsrådet följer hur tillräcklig och ändamålsenlig Studenternas hälsovårdsstiftelses finansiering är och vid behov vidtar åtgärder för att ändra finansieringen, om finansieringsmodellen äventyrar tillgången till tillräckliga hälsovårdstjänster för högskolestuderande.*
2. *Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder och bereder de lagstiftningsändringar som behövs för att Studenternas hälsovårdsstiftelse ska kunna ta emot donationer utan att det påverkar stiftelsens basfinansiering.*

Betänkande ShUB 9/2023 rd

Helsingfors 9.11.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Ville Merinen sd
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml
medlem Henrik Wickström sv
medlem Ville Väyrynen saml
ersättare Jari Koskela saf
ersättare Laura Meriluoto vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 9/2023 rd Reservation

Reservation

Motivering

I propositionen föreslås det att bestämmelsen om att beloppet av ersättningen till SHVS justeras i enlighet med det slutliga antalet studerande stryks ur 3 kap. 22 § i den gällande lagen. Ersättning-
en ska kunna vara högst lika stor som det maximianslag som beviljats i budgeten eller kostnader-
na för SHVS verksamhet.

För närvarande görs justeringen så att kostnaden per studerande multipliceras med ett medeltal av
de studerande som anmält sig som närvarande under ersättningsåret. Resultatet blir de godtagba-
ra totalkostnaderna för studerandehälsovården och det slutliga ersättningsbeloppet.

Enligt SHVS har uppskattningen av antalet studerande en betydande inverkan på planeringen av
dess verksamhet och finansiering. Under de senaste åren har det funnits en betydande skillnad
mellan statsbudgeten och antalet studerande som anmält sig som närvarande.

Att det faktiska antalet studerande i beräkningsmekanismen för den slutliga ersättningen inte be-
aktas bidrar till att försvaga SHVS slutliga finansiering i förhållande till nuläget i sådana situatio-
ner där det faktiska antalet studerande är betydligt större än beräknat.

Enligt SHVS egen bedömning är ändringarna inte bara av teknisk natur på det sätt som regering-
en låter förstå. Innan den nuvarande finansieringsmodellen ändras på det sätt som beskrivs ovan
bör reformens konsekvenser för SHVS finansiering och verksamhet bedömas noggrant och vid
behov beaktas i nivån på basfinansieringen. Därför bör 3 kap. tills vidare stå kvar i sin nuvarande
form.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslag 1 med ändringar (**Reservationens ändringsför-
slag**)och*

att riksdagen förkastar lagförslag 2.

Betänkande ShUB 9/2023 rd
Reservation

1.

Lag

om ändring av lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019) 32 §,
ändras 2 § 3 mom., 2 ~~oeh-3~~ kap., 24 § 2 mom., 25 § 1 mom., 27 § 2 mom., 29 §, rubriken för 31
§ samt 31 § 4 och 5 mom. och
fogas till 3 § ett nytt 2 mom., till 4 § ett nytt 3 mom., till 24 § nya 3 och 4 mom. och till lagen en
ny 34 a § som följer:

2 och 3 §

(Som i ShUB)

2 kap.

Finansiering av studerandehälsovården

14—20 §

(Som i ShUB)

3 kap.

~~Ersättning för kostnaderna för studerandehälsovården~~

~~21 §~~

~~Förskott till Studenternas hälsovårdsstiftelse~~

~~Folkpensionsanstalten betalar förskott på den nationella finansieringsandelen för studerandehälsovården till Studenternas hälsovårdsstiftelse för kostnaderna för produktionen av tjänster. I förskottet ingår förskottet på statens andel samt intäkterna av den influtna hälsovårdsavgiften.~~

~~Folkpensionsanstalten betalar förskottet till Studenternas hälsovårdsstiftelse årligen i fyra poster.~~

Betänkande ShUB 9/2023 rd
Reservation

~~22 §~~

Slutlig ersättning till Studenternas hälsovårdsstiftelse

~~Folkpensionsanstalten granskar efter utgången av Studenternas hälsovårdsstiftelses räkenskaps- och verksamhetsperiod de totalkostnader som föranletts av produktionen av studerandehälsovård och hur de för verksamheten uppställda målen för kvalitet, genomslag, lönsamhet och produktivitet har nåtts.~~

~~Folkpensionsanstalten fastställer de totalkostnader som föranletts av produktionen av studerandehälsovård samt den slutliga ersättning för studerandehälsovården för det föregående året som betalas till Studenternas hälsovårdsstiftelse. Folkpensionsanstalten drar från de totalkostnader som den har fastställt av de ersättningar som med stöd av 20 a § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård har betalats till Studenternas hälsovårdsstiftelse och Studenternas hälsovårdsstiftelses övriga intäkter. Den slutliga ersättning som Studenternas hälsovårdsstiftelse får kan vara högst lika stor som kostnaderna för produktionen av studerandehälsovårdstjänster minskat med de ersättningar och intäkter som nämns ovan.~~

~~Om Folkpensionsanstalten vid en granskning enligt 1 mom. märker att ett för stort förskott har betalats till Studenternas hälsovårdsstiftelse, fattar anstalten beslut om återbetalning av det överbetalda förskottet (överskott). Om Studenternas hälsovårdsstiftelse utifrån granskningen har rätt till ersättning som är större än förskottet (underskott), ska Folkpensionsanstalten betala skillnaden mellan förskottet och den slutliga finansieringsandelen. Över- eller underskottet i finansieringen beaktas i den betalningspost av förskott som betalas efter det att den nationella finansieringen har fastställts.~~

~~Närmare bestämmelser om verkställigheten av finansieringen får utfärdas genom förordning av statsrådet.~~

~~23 §~~

Återkrav

~~Om Studenternas hälsovårdsstiftelse har använt den finansiering som är avsedd att täcka kostnaderna för studerandehälsovården för något annat ändamål än sådan verksamhet som avses i denna lag, fattar Folkpensionsanstalten beslut om återkrav.~~

~~Återkrav kan beaktas i de följande betalningsposter av förskott som Folkpensionsanstalten betalar till Studenternas hälsovårdsstiftelse:~~

24, 25, 27, 29, 31 och 34 a §

(Som i ShUB)

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande ShUB 9/2023 rd
Reservation

Helsingfors 9.11.2023

Laura Meriluoto vänst
Ilmari Nurminen sd
Kim Berg sd
Ville Merinen sd
Hilkka Kemppi cent
Krista Kiuru sd